

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiae Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

De variis acceptationibus gratiæ præuenientis, operantis, cooperantis, &
subsequentis. disp. 40.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

diuino muneri non esset ingratus, & tamen à merito liberi arbitrij non remaneret extraneus. De hoc autem qui liberatori suo semetipsum cognoscendo consensit, rectè dicit, liberavit animam suam ne periret in interitum. Idem Anselmus in illa verba: ad Cor. 13: Gratia Dei non id quod sum.

Gratia præuenienti ratione habent habitus fidei, spei, & charitatis comparatiue actuum, qui ab illis & arbitrio emanant. Idem de moribus doctorum spiritus S.

Occasione horum testimoniorum, illud addendum erit hoc loco, quod & titulus disputatione 36. propositus postulare videbatur, & paulò post erat subiciendum. Nempe habitus fidei, spei, & charitatis supernaturalis semel acquisitos, rationem habere gratia præuenientis & cooperantis comparatione actuum, qui ab illis emanant, nec non peculiaria quaedam auxilia, quibus Deus illustrando intellectum, variisque affectibus mittendo in voluntatem per dona sapientiæ, scientiæ, pietatis, timoris, aliisque Spiritus sancti, excitare solet iustos post comparatum iustificationis donum, ac inuitare, & coadiuuare ad eiusmodi actus producendos. Id quod facillè erit intelligere ex iis quæ disputatione 8. & aliis dicta sunt. Gregorius ergo in testimonio illis loquitur de gratia præueniente tam ad actus, quibus ad iustificationem disponimur, quam ad actus meritorios, quos post donum iustificationis comparatum exercemus.

DISPUTATIO XL.

De variis acceptionibus gratia præuenientis, operantis, cooperantis, & subsequentiis.

Hactenus dicta disputationem hanc postulare videntur, qua Patres, & Concilia intelligantur, ambiguitasque de medio tollatur. Gratia præueniens, gratia operans, gratia cooperans, & gratia subsequens, variè consueverunt usurpari. A Concilio namque Tridentino, & à Patribus sæpè gratia præueniens, & gratia cooperans eo planè modo accipiuntur, quo à nobis hactenus explicare sunt. Estque propriissima illa usurpatio. Verùm quia gratia præueniens, quæ talis, siue sit habitus infusus, siue motus illi, quibus excitatur, & inuitatur liberum arbitrium, sit à Deo nulla requisita cooperatione liberi arbitrij: sumptaque operatione latè, ut comprehendit causalitatem causæ formalis, gratia præueniens sola efficit, vel iustificationem, vel excitationes, atque inuitationes illas liberi arbitrij: appellari etiam consuevit gratia operans, collatione facta cum ipsamet, dum posterius tempore vel natura suo influxu in genere causæ efficientis cooperatur cum libero arbitrio actus supernaturalis, quibus se disponit ad iustificationem, vel actus promerentes incrementum gratiæ & gloriæ: quo pacto dicitur iam gratia cooperans eisdem actus vnà cum libero arbitrio. Quò sit, ut vnà & eadem gratia, comparatione effectus formalis, quem formaliter efficit, dicatur gratia operans, maximè cum ita à Deo gratis ad eum finem sit producta, ut necessarius non fuerit concursus liberi arbitrij: comparatione verò influxus in genere causæ efficientis vnà cum libero arbitrio ad actum supernaturalem, dicatur gratia cooperans. Id quod cum doctrina Diui Thomæ prima secundæ q. 111. art. 2. & 3. rectè congruit.

Gratia operans, & cooperans quo factis ab Augustino sumuntur.

Alio modo sumuntur gratia operans & cooperans ab Augustino, libro de gratia & libero arbitrio cap. 17. ac alibi videlicet, ut quicquid supernaturale Deus efficit in nobis, quouisque nos perducit ad donum iustificationis, siue ad illud cooperemur nostro arbitrio, siue non, dicatur gratia operans, id verò, quo deinceps nos ad inuat, ut totam legem impleamus,

Molina in D. Thom.

mus, perseveremus, & proficiamus in iustitia semel accepta (quod sine superaddito auxilio gratiæ, ut in præcedentibus ostensum est, præstare non possumus) appelletur gratia cooperans. Quia enim quicquid nobis tribuit vsque ad iustificationis donum, atque ipsa etiam prima gratia gratum faciens, qua iustificatio completur, merè gratis nobis confertur, neque ante illam in nobis est, vnde vitam æternam promereamur, inde ortum habuit, ut gratia illuc vsque collata ab Augustino appellaretur operans. Quoniam verò, postquam gratia iustificans gratuito Dei beneficio nostra effecta est, & in nobis, instar fontis aquæ viuæ salientis in vitam æternam, scaturit, nos sumus, qui ea nostram operamur salutem, legemque ita implemus, ut æterna retributione digni efficiamur, inde etiam effectum est, ut auxilium gratiæ, quo post illam acquisitam ad hoc ipsum nos adiuuat, ab eodem Augustino appelletur gratia salutem nostram nobiscum cooperans: Atque hic planè est sensus & mens Augustini eo loco in tradenda distinctione gratiæ operantis & cooperantis, ut expendenti illud caput luce clarius erit manifestum. Tametsi aliter Augustinum intellexerint D. Thomas duobus articulis citatis, Sortus primò de natura & gratia c. 16. & quidam alij. Gratiam enim quousque operari meritorie incipimus, appellat Augustinus operantem: quia tamen illa, nisi auxiliis corroboretur & augeatur, non est satis ad totam legem implendam, superandaque difficultates maximas, quæ decursu temporis occurrunt (ut exemplo debilis adhuc gratia, quam Petrus habebat, cum ad puellæ qstariæ interrogationem Christum negauit, eo loco docet) id gratiæ, quod Deus iustus addit, ut legem toto vitæ tempore impleant, idque perficiant, quod ipse per donum iustificationis in eis incipit, appellat gratiam cooperantem cum illis, ut perficiant, in acceptaque iustitia crescant, atque vsque ad finem vitæ perseverent.

Iuxta sensum explicatum docet eo loco Augustinus, Deum per gratiam operantem preparare nobis voluntatem, videlicet, ut ea omnia velimus, quæ ad iustificationem sunt necessaria, nempe ut fidem amplectamur, de peccatis doleamus, statuamus Deum numquam lethaliter offendere, atque adeò legem totam implere: quæ omnia ad iustificationem, & ut apud Deum mereri incipiamus, sunt necessaria. Atque hoc ipsum est, quod appellat, Deum incipere operari in nobis opus bonum, iuxta illud ad Philipenses cap. 1. Qui capit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Christi Iesu, hoc est, vsque ad consummationem vitæ, quando vnumquemque nostrum particulari iudicio iudicaturus, & pro meritis cuique redditurus est. Id ipsum dicit, esse velle illud de quo Paulus ad Philipenses cap. 2. ait: Deus est, qui operatur in vobis velle & perficere: in eodemque sensu subiungit: Ne ergo velimus, sine nobis operatur Deus: cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur. Neque enim asserere intendit, nos non cooperari ad velle, quo iustificamur, illudve à nobis non effici, sed à solo Deo. Id quippe & fidei esset contrarium, & pugnaret cum doctrina ipsiusmet Augustini multis aliis in locis, quæ præcedentibus disputationibus attulimus: præterea nec instituto, nec doctrinæ illius capitis esset consentaneum. Neque item asserere intendit quodcumque velle nostrum merè internum non esse à nobis, sed à solo Deo, solùmque imperium executionis, actumque externum Deum nobiscum cooperari. Enim id quoque tam fidei Catholicæ, quam

Vuu 3 doctri

doctrinae eiusdem Augustini repugnaret, & nihil omnino ad illius capitis institutum conduceret. Sed illud dicere conatur: Radicem meriti vitae aeternae eius velle, quo primo iustificamur, non esse aliquid quod in nobis talem volendi actum antecedit, sed esse gratiam iustificantem posterius natura merè gratis à Deo nobis collatam: & quae de causa bonum illius actus esse à solo Deo per gratiam operantem, in sensu à nobis paulò antè explicato. At verò postea decursu temporis, quòd opere impleamus, quae tunc statuimus, quòd est perficere, quòd Deus per iustificationem in nobis incepit, esse simul à nobis, & à Deo per gratiam cooperantem. Si ergo gratia operans sumatur ut eo capite sumpsit Augustinus, omnis actus supernaturalis liberi arbitrii, quo se ad iustificationem quisque disponit, dicitur esse à gratia operante, ad eamque pertinere: & ita passim loquuntur Doctores, & Concilium Colonien- se in tractatu de sacramentis nouae legis.

Gratia sub-
sequens &
praeueniens.

Gratia subsequens contra gratiam praeueniens distinguitur, colligiturque distinctio ex illo Psalmi 8. *Misericordia eius praue- nit me, vna cum illo Psalmi 22. Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitae meae.* Gratia subsequens sumitur à Concilio Colonien- si, ut idem est ac gratia cooperans, ut ab Augustino in acceptione proximè explicata sumpta est. Qua in re consentit apertè Augustinus ipse lib. 2. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 9. vbi ita ait: *Charitas ex Deo est, nec initium eius ex nobis, & perfectio eius ex Deo: sed si charitas ex Deo, tota nobis ex Deo est. Auertat enim Deus hanc amem- tiam, ut in donis eius nos priores faciamus, posteriorem ipsum: quoniam misericordia eius praue- nit me, & ipse est cui fideliter veraciterque cantatur, quoniam praue- nisti enim in benedictione dulcedinis.* Et infra: *Benedictio dulcedinis est gratia Dei, qua fit in nobis, ut nos delecter, & cupiamus, hoc est, amemus quòd praecepit nobis, in qua, si nos non praue- nit Deus, non solum non perficimur, sed nec inchoatur ex nobis. Si enim sine illo nihil possumus facere, profectò nec incipere, nec perficere, quia, ut incipiamus, dictum est, Misericordia eius praue- nit me: ut perficiamus dictum est, Misericordia eius subsequetur me.* Et aduersus Pelagianos qui dicebant, homines à seipsis sine Dei auxilio habere propositum bonum, studiumque virtutis, quo tamquam merito praecedente digni sunt adiuuari gratia subsequente, paulò inferius addit: *Homini propositum bonum adiuuat quidem subsequens gratia, sed nec ipsum esset, nisi praece- deret gratia. Studium quoque hominis quòd dicitur bonum, quamuis eum esse ceperit adiuuetur gratia, non tamen incipit sine gratia.* Et de natura & gratia cap. trigésimo secundo de iustificatione nostra ait: *Vbi quidem operamur & nos, sed illo operante cooperamur, quia misericordia eius praue- nit nos. Praue- nit autem ut sanemur, quia & subsequetur ut etiam sanati vegetemur. Praue- nit ut vocemur, subsequetur ut glorificemur.* Virumque enim scriptum est, *Deus meus misericordia eius praue- nit me, & misericordia eius subsequetur me per omnes dies vitae meae.* Quae planè confirmant id, quòd de gratia operante & cooperante ex mente Augustini dictum est. Contendit namque aduersus Pelagianos, propositum rectè viuendi, seruandique legem, quòd cum à peccato relurgimus & iustificamur, concipimus, non esse à nobis, nec propter illud nos mereri adiutorium gratiae ad idem propositum in decursu vitae opere implendum, ut Pelagiani affirmabant: sed ad vtrumque necessarium esse auxilium gratiae: atque ut gratiam necessariam ad primum distingueret à gratia necessaria ad secundum, illam ap-

pellauit operantem & praeueniens, hanc verò cooperantem & subsequentem. Vnde lib. 4. aduersus Iulianum c. 3. *Cum diuinius, inquit, adiuuatur homo, non tantum ad cape- sendam perfectionem adiuuatur, quòd ipse posuit, vni- que volens intelligi, cum per se impere sine gratia, quòd perficit gratia: sed potius quòd Apostolus loquitur: ut qui in vobis bonum opus cepit, perficiat usque in finem.*

Interdum gratia subsequens sumitur, ut est idem quòd gratia cooperans, sumpta in prima acceptione supra explicata. Imò interdum quaecumque gratia, quae alteram sequitur, dicitur subsequens comparatione eius, quae antecedit: quòd fit, ut vna & eadem gratia comparatione praecedentis possit appellari subsequens, comparatione verò eius, quae sequitur possit appellari praeueniens: id quòd Augustinus de natura & gratia cap. 32. satis innuit, & docet D. Thomas prima secundae, quaest. 111. art. 3.

Ex proximè dictis facillè erit intelligere, quid sibi voluerit Augustinus in Enchiridion cap. 32. vnde postea aliquis huiusmodi argumentum sumere ad labefactanda ea quae de auxiliis gratiae constituta sunt. Si enim, ut haec tenet dictum est, ab influxu libero arbitrii nostri, & ab influxu gratiae praue- nit & cooperantis pendet opera, quibus ad iustificationem preparamur, & quibus post primam iustificationem meremur augmentum gloriae: sanè sicur, quia pendet à gratia, verè dixit Paulus ad Romanos cap. 9. *Non est volentis neque currentis, sed Dei miserentis ita, quia usque ad eòd pendet à nostro libero arbitrio, ut solus influxus gratiae minimè sufficiat, verè poterimus vicissim dicere: non est Dei miserentis, sed volentis & currentis est hominis: consequens autem est contra Augustinum in Enchiridion loco citato, & contra veritatem: ergo opera, quibus à Deo preparamur ad gratiam, à sola gratia Dei pendet: non verò à nostro libero arbitrio. Totus enim hic discursus videtur esse Augustini capite citato, vbi ita ait: *Si propterea dictum est, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei: quia ex vtroque fit, id est, ex voluntate hominis, & misericordia Dei: ut si dictum accipiamus, non volentis neque currentis, sed miserentis est, tamquam diceretur, non sufficit sola voluntas hominis, si non sit etiam misericordia Dei: Non ergo sufficit sola misericordia Dei, si non sit etiam voluntas hominis: ac per hoc, si rectè dictum est, non volentis hominis, sed miserentis est Dei, quia id voluntas hominis sola non implet, cur non & contrario rectè dicitur, non miserentis est Dei, sed volentis est hominis, quia id misericordia Dei sola non implet? Porro si nullus Christianus dicere audebit, non miserentis est, sed volentis est hominis, ne Apostolo aperte- rissime contradicat: restat, ut propterea rectè dictum intelligatur, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, ut totum Deo deit, qui hominis voluntatem bonam preparat adiuuandam, & adiuuat preparatam. Prae- dit enim bona voluntas hominis multa Dei dona, sed non omnia: quae autem non praecedit ipsa, in eis est & ipsa. Nam vtrumque legitur in sanctis eloquiis: & misericordia eius praue- nit me, & misericordia eius subsequetur me. Ne- lem enim praue- nit ut velit, volentem subsequitur, ut fruatur veli. Haec Augustinus.**

Quid sibi voluerit Augustinus his verbis, satis apertum est ex iis, quae illo eodem capite ante praemiserat, vbi ita habetur: *Iterum ne quisquam, et si non de operibus, de ipso gloriatur libero arbitrio voluntatis, tamquam ab ipso incipiat meritum, cui tamquam debitum reddatur praemium bene operandi, ipsa libertas audiat eundem gratiae praecone dicentem, Deus est enim qui operatur in vobis, & velle, & operari pro bona voluntate. Et alio loco. Igitur non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei.*

Dei. Cùm proculdubio, si homo eius atatis est, ut ratione iam utatur, non possit credere, sperare, diligere, nisi velit, nec pervenire ad palmam supernae vocationis Dei, nisi voluntate concurrerit. Quomodo ergo non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei, nisi quia & ipsa voluntas, sicut scriptum est, à Deo preparatur? Alioquin si propeverat, &c. Vbi subiungit verba quae priori loco relata sunt.

Ex his luce clarè constat, Augustinum eo loco, ut & in plerisque aliis, quae proximè adducta sunt, impugnare dictum Pelagianorum contententium, assensum fidei, propositumque rectè viuendi, seruandique totam legem, quod dum à peccato resurgimus ac iustificamur concipimus, esse à nobis absque illo auxilio gratiae, per illudque non mereri gratiam auxilium ad idem propositum in decursu vitae opere implendum. Aduersus hunc errorem argumentatur optimè Augustinus, primò, quòd ipsemet Paulus doceat, Deum non solum efficere in nobis pro sua bona voluntate operari & perficere, sed etiam ipsum velle ac propositum primùm, quo dum credimus & iustificamur, constitutum esse rectè viuere, legemque opere implere. Secundò, quoniam si eiusmodi velle ac propositum primùm, quo iusti esse incipimus, est à nobis solis, sine ope gratiae Dei, illòque meremur, ut Deus in decursu vitae nos adiuet, ut opere impleamus, quod tunc statuumus, planè pars quaedam voluntatum nostrarum & cursus nostri, quo ad vitam aeternam pervenimus, eaque prima, à qua pars reliqua, ut à merito nostro, penderet, esset solum à nobis; pars verò alia posterior simul esset à Deo per gratiam cooperantem, & à nobis: quare sicut, quia cursus & voluntates nostrae elicitae, quoad unam sui partem, essent à Deo, dictum esset à Paulo: *Non est volentis neque currentis, sed Dei miserentis*: ita propter aliam, quae solum esset à nobis, quaeque causa esset meritoria alterius, quae simul esset à nobis & à Deo, verè dici posset, *Non est Dei miserentis, sed hominis volentis & currentis*, quod nullus Catholicorum audebit concedere. Id autem, ait optimè Augustinus, non aliunde est, nisi quia omnes voluntates nostrae quae ad vitam aeternam conducunt, & totus cursus quo in vitam aeternam tendimus, partim per gratiam praeuenientem seu operantem, & partim per gratiam cooperantem & subsequenter, est à Deo: ac cooperantibus simul nobis per nostrum liberum arbitrium, tam ad velle, quam ad cursum totum, ut expressè illo eodem capite affirmat Augustinus. Quia ergo licet nos ipsi sumus, qui liberè, nullaque necessitate acti, volumus, & currimus, ut oportet ad vitam aeternam, nihilominus, quòd totum velle, & currere, & singulae illius partes sint qualia oportet, habemus à Deo praeueniente & cooperante per suam gratiam pro sua libera voluntate, verè dictum est à Paulo: *Non est volentis neque currentis*, quòd velit & currat ut ad salutem oportet, sed est Dei miserentis, qui sua gratia & misericordia tribuit nobis, ut ita velimus & curramus. Contra verò, neque aprè, neque verè diceretur: *Non est Dei miserentis, sed hominis volentis & currentis*, quòd velit, & currat ad salutem oportet, de quo velle & cursu loquebatur eo loco Paulus: nam quòd in perditionem currat, ipsius hominis est tantum. Porro licet, quòd velimus & curramus ut ad salutem oportet, non sit nostrum cum currimus, sed Dei miserentis, qui cursui nostro gratia & misericordia sua id tribuit: ac quòd is cursus sit, non solum pendet ab influxu Dei per gratiam sed etiam à libero influxu nostri arbitrii, ut haec tenus est ostensum, & ibidem satis innuit ac alibi saepe docet Augustinus.

DISPUTATIO XLI.

Quid D. Chrysostomus de gratia praeueniente senserit.

Illud hoc loco duximus advertendum, licet Chrysostomus de gratia eadem ferè doceat, quae ceteri Patres: nihilominus, sicut Augustinus, sine culpa, antequàm esset Episcopus, re nondum bene perspecta & examinata, quam postea occasione Pelagianorum diligentius discussit, in eo fuit errore, ut crederet initium fidei, hoc est, primùm actum credendi, esse à nobis, ita Chrysostomum, cum intelligere non valeret quam ratione libertas arbitrii nostri salva posset consistere, si Deus sua gratia nostram praeueniret electionem, credidisse electionem, qua primò acceptamus bona, eaque facere decernimus, esse priorem ipsa Dei gratia: postea verò subsequi gratiam, qua adiuuamur, & cooperatur Deus. Vnde homilia 12. in Epistolam ad Hebraeos ait: *Ecce, inquit, non dormiet, neque dormiscet, qui custodit Israel & ne des in commotionem pedem tuum. Non dixit, non commouearis, sed non des. Igitur in nostro arbitrio est non dare, & nullo alio. Si enim voluerimus stare firmi & immobiles, non commouebimur. Quid ergo nihil Dei est? omnia quidem Dei sunt, sed non ita ut liberum latur arbitrium. Si igitur Dei sunt (inquit) omnia, quid ergo nos culpamur? Propere à dixi, ut liberum arbitrium non latur. In nostro itaque arbitrio est, & in Deo: oportet quippe nos eligere primùm quae bona sunt, & tunc ipse, quae sua sunt, introducit. Non antecedit nostras voluntates, ne latur liberum arbitrium: cum autem nos elegerimus, multam tunc nobis affert auxiliacionem. Et infra: *Nostrum eligere tantum est, & velle. Dei autem efficere, & ad perfectionem perducere. Quia ergo illius est, quòd amplius est, eius dixit esse uniuersum.* Haec ille. Eandem doctrinam innuit in illud Psalmi 120. *Non des in commotionem pedem tuum.* Porro haec cum errore esse cõiuncta, ex iis quae haec tenus diximus perspicuum est. Quia tamen res haec difficillima erat illis temporibus, antequàm toties fuisset disputata & examinata, errare potuit humano more absque vlla culpa Chrysostomus nesciens distinguere gratiam vocantem, praeuenientem, ac excitantem ad bonam electionem liberum arbitrium, quam vel reddere potest cassam liberum arbitrium, si ei non consentiat, vel ei consentiendo, & cum illa cooperando per suum influxum liberum, potest efficere, ut transeat in gratiam cooperantem & coadiuantem nostras electiones. Porro Chrysostomus viginti quinque annis ante Augustinum, & ante Hieronymum defunctus est, concertationisque cum Pelagianis post illius mortem extiteret.*

Quòd si homilia de Adam & Eva, quae in primo tomo operum Chrysostomi habetur, ipsius sit, certè in ea correxit errorem illum, omninoque cum ceteris Patribus consensit. At meritò non creditur esse illius: autor namque illius homiliae, ut patet, legit opera Augustini, concertationesque Patrum aduersus Pelagianos, ad quas auditores remittit: homiliaeque illa propter errorem Pelagianorum videtur conscripta. In ea verò, praemissis ferè omnibus quae de gratia ceteri Patres docent, haec verba subiunguntur: *His ergo Ecclesiasticis regulis, & diuina sumptus auctoritate documentis, confirmati sumus, ut omnium bonorum effectum atque operum, & omnium studiorum, omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur autorem. Et non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita proueni-*